

Павленко Олена Олексіївна

pavlenko.lutch@gmail.com

доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи
Дніпровського національного університету
ім. Олеся Гончара

Рижкова Анастасія Володимирівна

ryzhkova01.11n@gmail.com

студентка бакалаврату ФМТДР
Дніпровського національного університету
ім. Олеся Гончара

КРЕАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В СИСТЕМІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в системі університетської освіти носить практико-орієнтовний характер, і спрямована на підготовку спеціаліста, який спроможний активно і цілеспрямовано співвідносити отримані знання з особистісним досвідом, креативно мислити, самостійно пізнавати нові реалії і вирішувати нові нестандартні проблеми, які виникають в процесі здійснення професійної діяльності. Успішне вирішення даної проблеми, на нашу думку, можливе лише на основі методологічних підходів, сутність яких реалізовується через цілі, цінності, принципи та методи, які проектуються в педагогічному процесі. Одним із базових методологічних підходів, серед низки інших, на яких будується процес підготовки майбутніх соціальних працівників, є креативно-діяльнісний підхід.

В основі креативно-діялісного підходу лежить певна інтеграція сторін професійної підготовки студентів у системі університетської освіти – креативності та діяльності. Ми вважаємо: «Оскільки основою креативності є творчість, а вона розвивається в діяльності, то діяльність і креативність тісно взаємопов'язані. У процесі професійної підготовки <...> на основі креативно-діялісного підходу відбуваються засвоєння й практичне накопичення досвіду креативного мислення <...> розвиток самостійності, рефлексії, креативності [1, с. 83-84].

Стрижневою для креативно-діяльнісного підходу визнається категорія «діяльність». Певний інтерес для нас становлять погляди вчених Б. Ананьєва, А. Белкіна та О. Ткаченка, О. Леонтєва, А. Петровського, В. Петровського, С. Рубінштейна, Е. Юдіна й ін., які вважають, що діяльність – це обопільний процес впливу людини на навколишній світ і навколишнього світу на людину.

На основі аналізу праць зазначених дослідників можна констатувати, що ефективний розвиток особистості майбутнього соціального працівника в процесі професійної підготовки визначається активним характером діяльності, основними ознаками якої називають свідомість, самостійність, креативність. Розвиток особистості майбутнього соціального працівника забезпечується її переходом на більш високий рівень володіння діяльністю (від відтворення до творчості).

Аналіз наукових джерел дає підстави виокремити найважливіші характеристики творчої особистості, які необхідно розвивати в процесі професійної підготовки майбутнього соціального працівника в системі університетської освіти: розвинені інтелектуально-логічні здібності (уміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо), проблемне бачення, розвиненість продуктивного мислення, здатність до комбінування, свободи асоціацій, творча уява, фантазія, інтуїція тощо.

Ядром креативно-діяльнісного підходу є дефініція «креативність» – об'єктивна професійна необхідність, яка характеризує як потенціал внутрішнього ресурсу соціального працівника до конструктивного, нестандартного мислення, так і накопичення власного професійного досвіду.

На сьогоднішній час існує значна кількість наукових робіт з проблеми дослідження креативності як у вітчизняній педагогіці, так і в наукових дослідженнях російських та зарубіжних вчених. Тільки в зарубіжній психології, як зазначив С. Тейлор [3], уже в 60-х рр. XX ст. було представлено 60 визначень креативності, а їх кількість на сьогоднішній час сягає сотні. Проблемам креативності присвячені роботи Ф. Баррона, М. Воллаха і Н. Когана, Дж. Гілфорда, Л. Кюбі, Дж. Роджерса, Е. Торенса та ін.

У сучасній вітчизняній науковій літературі креативність визначається по-різному як: інтегративна сукупність якостей особистості, здатність породжувати різноманітні оригінальні ідеї (О. Куцевол); духовна здібність культурної (цілісної) особистості створювати новий продукт (ідеальний чи матеріальний) завдяки мотивації успіху (І. Гриненко); детермінанта особистості, що характеризує можливість повноцінної самореалізації в усіх сферах життєдіяльності, а також у процесі професіоналізації (Н. Іванцова); здатність особистості сприйняти проблему та, використовуючи найоптимальніші для цього можливості, створити новий, оригінальний продукт соціальної важливості (О. Дунаєва) та ін.

Аналіз наукових джерел з проблеми креативності вказує на те, що вченими креативність розглядається в тісному зв'язку з категорією «творчість». У науковій літературі паралельно існують два підходи до їх визначення: розведення понять «творчість» та «креативність», і вказівка на їх синонімічність. У рамках саме нашої концепції формування професіоналізму майбутнього соціального працівника видається доцільним дотримуватись першого підходу: зазначені поняття не є синонімічними, креативність є особистісною характеристикою, а творчість – її вираженням у створенні нового продукту діяльності. Особистісна креативність виражається у свідомому творчому плані професійної й особистісної самореалізації соціального працівника, являє собою процес діяльності, спрямований на створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей. Підтвердження такого вихідного положення міститься в працях Є. Щербакової [2]. Хоча вихідні положення Є. Щербакової стосуються педагогічної креативності, але ми цілком погоджуємось з даними положеннями, оскільки вони цілком відображають наше бачення основних аспектів креативності, які можна адаптувати у підготовці соціальних працівників, а саме: креативність зумовлює творчий потенціал, який формується на основі накопиченого соціального досвіду, предметних знань, нових ідей, умінь та навичок, що дають змогу знаходити й застосовувати оригінальні рішення, новаторські форми та методи, удосконалюючи виконання своїх професійних функцій.

На основі аналізу поглядів учених та узагальнення вище зазначеного *ми будемо розглядати креативно-діяльнісний підхід як* певну методологічну спрямованість професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до пошуку принципово нових шляхів розв'язання професійних проблем, реалізації сукупності методів, розвитку креативності й творчої самореалізації соціального працівника в професійній діяльності.

Креативно-діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників в системі університетської освіти визначає інноваційний характер освітнього процесу, що реалізується через систему використання інноваційних, активних (в їх складі – інтерактивних) форм, методів, способів, які стимулюють не тільки інтелектуальний рівень, а й розвиток креативних здібностей майбутніх спеціалістів, розвиток особистісних якостей, відкриття нового знання і проектування соціально-професійних стратегій. Це, у свою чергу, дає можливість на виході мати практичний результат (бачення професійної перспективи, визначення стратегії розвитку); формувати ефективну і оптимальну стратегію співпраці і співтворчості в навчальній, а, потім, і в професійній діяльності; оволодівати технологіями розробки і реалізації нестандартних, оригінальних способів рішення професійних проблем; набувати необхідні професійні компетенції; моделювати професійні ситуації; здійснювати самоаналіз і самоконтроль власної професійної діяльності.

Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників носить практико-орієнтовний характер єдності змістової та процесуальної сторін її змісту. Реалізація процесуальної сторони відбувається через використання на практичних заняттях різноманітних прийомів, форм, методів навчання, спеціально спрямованих на отримання результату, який має практичну цінність, через імітаційно-ігрові методи, метод проектів, метод Case Studies, змагальні методи та ін. У результаті знання, які мають професійне спрямування, не просто заучуються студентами, а й відтворюються, що дає їм можливість усвідомлювати їхню процесуальну, дієву сторону. Завдання повинні носити аналітичний, проблемний, творчий характер. Особливу увагу необхідно приділяти розробці власних

авторських соціальних проєктів і розробці презентації цих проєктів в програмі Microsoft PowerPoint та ін.

Можемо констатувати, що креативно-діяльнісний підхід забезпечує умови для формування умінь: творчо і свідомо обирати способи перетворюючої діяльності; планувати, прогнозувати і передбачати її результати; оцінювати ефективність професійної діяльності; мислити системно, аналітично і комплексно; здійснювати проєктну діяльність; оцінювати раціональність прийнятих рішень; активізувати власну мотиваційну спрямованість тощо.

Список посилань:

1. Павленко О. О. Формування методичної культури викладача економіки: теоретико-методологічний аспект : монографія. Кривий Ріг : Роман Козлов, 2016. 470 с.

2. Щербакова Е. Е. Формирование педагогической креативности как фактора профессионального развития студентов. *Мир психологии*. 2006. № 1. С. 142–152.

3. Taylor C. W. Various approaches to and definitions of creativity. *The nature of creativity: contemporary psychological perspectives*. Cambridge : Cambridge University Press, 1988. P. 99–121.

Pappas Georgios (Панас Йорган)

gspappasuo@gmail.com

PhD філософії, професор кафедри
іспанської мови та цивілізаційних досліджень
Грецького відкритого університету (ЕАР),
професор кафедри філософії, освіти та психології
факультету філософії Афіняського університету

COMMUNICATION IN MANAGEMENT

Communication in management can be examined from four views: communication within management (horizontal-diagonal), top-down communication, bottom-up communication and informal communication.

1. Horizontal and Diagonal Communication

Communication (horizontal and diagonal) (Durbin, 1988: 366-368) within the management group is very significant, because it is a